

EUROPOS SĄJUNGA

Projektas yra bendrai finansuojamas iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo 2014–2020 metų nacionalinės programos lėšų.

PMIF
Prieglobsčio, migracijos
ir integracijos fondas

Mykolo Romerio
universitetas

PRIEGLOBSČIO SISTEMOS VERTINIMO

ATASKAITOS APTARIMAS

MRU ekspertų grupė
2022 m. gruodis, Vilnius

Projekto tikslai ir apimtis

- Šios studijos tikslas – atlikti Lietuvos Respublikos prieglobsčio sistemos atskirų komponentų vertinimą bei prieglobsčio sistemos pertvarkos institucinio modelio *ex ante* vertinimą ir pateikti rekomendacijas atsakingoms institucijoms.
- Studija apima:
 - a) valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įgyvendinimo, pažeidžiamų asmenų nustatymo tvarkos, prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų (apgyvendinimo, įskaitant gyvenamosios vietos paskyrimo procedūros, ir sulaikymo) vertinimą ir pasiūlymus dėl sistemos tobulinimo;
 - b) prieglobsčio sistemos pertvarkos institucinio modelio *ex ante* vertinimą.

PRIĖMIMO SĄLYGŲ SISTEMA

Iššūkliai 1

Politikos lygmuo:

Nebuvo keliami lūkesčiai veikti kaip sistemai, neišgryninti aiškūs strateginiai tikslai. Krizės metu formavosi sisteminis požiūris ir bendradarbiavimo tinklas.

Iššūkliai 2

Institucinis/valdymo lygmuo

Nors krizei nebuvo pasiruošta, nesuplanuoti tinkami ištekliai, krizės metu organizacinė sąranga tobulinta, veiksmingumas didėjo; nėra vienos priėmimo sąlygų institucijos, todėl ir vieningo standarto.

Iššūkliai 3

Finansavimo lygmuo

Sistema priklausoma nuo projektinio finansavimo; krizės metu taikyti sprendimai itin brangūs, tačiau nesant pasirengimo buvo būtini. Ne visi poreikiai buvo padengti finansavimo sprendimais, ypač savivaldybėse.

Rekomendacijos

Politikos lygmuo

- Peržiūrėti migracijos politikos pagrindus pagal krizės patirtis, suformuluojant valstybės požiūrį į migraciją, migrantus bei valstybės siekius šios viešosios politikos srityje;
- Išgryninti priėmimo sistemos tikslus, kryptingai planuoti šių tikslų įgyvendinimo priemones.

Institucinis/valdymo lygmuo

- Krizių valdyme labiau įtraukti suinteresuotas šalis;
- Planuose ir jų įgyvendinime deramą dėmesį skirti komunikacijos ir bendradarbiavimo klausimams;
- Tikslinga svarstyti apie vienos institucijos paskyrimą.

Finansavimas

- Biudžetinio ir projektinio finansavimo derinimas;
- leškoti finansinių mechanizmų, skatinančių savivaldybes dalyvauti priėmimo sistemoje;
- Plačiau naudoti nuotolines paslaugas, optimizuoja resursus;
- Perskaičiuoti lėšas, skiriamas priėmimo sąlygoms, ypač šeimoms.

PRIEGLOBSČIO PRAŠYTOJŲ APGYVENDINIMAS

Iššūkliai 1

VEIKSMINGUMAS:

Tikslas siekti, kad "prieglobsčio prašytojų priėmimo ir apgyvendinimo sąlygos atitiktų teisės aktų reikalavimus" ne visuomet veiksmingai užtikrinamas net ir ne krizės metu. Pasirinktos lokacijos ne visuomet užtikrina paslaugų prieinamumą; kriterijai dėl gyvenamosios vietos paskyrimo neaiškūs, plati kai kurių institucijų diskrecija spręsti; komunikavimo priemonių ribojimai darė įtaką procedūroms ir kt.

Iššūkliai 2

EFEKTYVUMAS:

Taikyti įvairūs sprendimai pasireiškė skirtingo lygio efektyvumu. Laikina infrastruktūra mažiau efektyvi nei investavimas į viešojo sektoriaus patalpas mažesnėse koncentracijose, tačiau krizės metu derinti skirtingo efektyvumo priemones buvo neišvengiama.

Iššūkliai 3

LANKSTUMAS:

Apgyvendinimo vietų ir tinkamų patalpų trūkumas; lankstumui užtikrinti skirtas finansavimo pobūdis; priėmimo sąlygų administravimas; komunikacija su bendruomenėmis fragmentiška

Rekomendacijos

Veiksmingumas

- Renkantis vertinti paslaugų prieinamumą, bendri standartai visoms apgyvendinimo vietoms;
- Individualizuoti gyv. vietos paskyrimą, galbūt taikyti profiliavimą;
- Maitinime - skatinti savarankiškumą;
- Sveikatos srityje plėsti pasiteisinusių mobilių grupių praktiką krizių atvejais; Kompiuterių kambariai visoms paslaugoms;

Efektyvumas

- Įvertinti vieno asmens išlaikymą centre ir skatinti savarankišką apsigyvendinimą;
- Diegti stebėsenos sistemą dėl efektyvumo vertinimo, didinant duomenų prieinamumą;
- Didinant lankstumą didės ir efektyvumas.

Lankstumas

- Stiprinti apgyvendinimo tinklą savivaldybėse;
- Plėtoti bendradarbiavimą su panašias paslaugas teikiančiomis org-jomis;
- Neapsiriboti projektiniu finansavimu;
- Komunikacijos planų tvirtinimas

PAŽEIDŽIAMŲ ASMENŲ NUSTATYMO TVARKA

Iššūkliai 1

Skirtingos pažeidžiamumo vertinimo tvarkos, nėra pažeidžiamumo taikymo gairių

Iššūkliai 2

Vieningos pažeidžiamumo informacijos ir dokumentacijos trūkumas, yra dubliavimo, neužtikrinamas veiksmingas susižinojimas tarp įvairių institucijų, nėra vieningo nukreipimo mechanizmo

Iššūkliai 3

Rizikos nepilnamečiams identifikuojamos ir valdomos nepakankamai

Rekomendacijos

Vieninga pažeidžiamumo vertinimo tvarka

- Pasitvirtinti vieną tvarką, kuri apimtų ir laikino apgyvendinimo įstaigas;
- Pažeidžiamumo identifikavimo metodinės gairės

Valdymo klausimai

- Vieningos informacijos pateikimas ir prieinamumas;
- Nukreipimo institucijoms pareiga ir soc. partnersčių plėtojimas

Rizikų nepilnamečiams vertinimas

- Apgyvendinimo vietose pasirengti gerovės ir saugumo rizikų valdymo planus ir juos įgyvendinti
- Užtikrinti rizikų identifikavimą ir stebėseną

TEISINĖS PAGALBOS SISTEMA

Iššūkiai 1

Valdymas:

Administravimo sistema neužtikrina nepriklausomumo, siaura apimtis, neadekvati kaina

Iššūkiai 2

Kokybė:

Pasirinkimo galimybės nebuvimas, žema kokybė, kvalifikacijų reikalavimų nebuvimas

Iššūkiai 3

Advokatų tinklas

Dabartinis paslaugų teikėjų mechanizmas neužtikrina konkurencijos ir kokybės

Rekomendacijos

Valdymas

- Sistemos valdymą užtikrinti per nepriklausomą instituciją;
- Neturėtų būti nukreipta į mažiausią kainą, o į „protingą“ kainą;
- Nustatyti apmokėjimo „krepšelį“ ir diferencijuoti pagal sudėtingumą;
- Išplėsti paslaugų apimtį (apimant pirmines konsultacijas).

Kokybė

- Sukurti kvalifikacijos sertifikavimo šioje srityje tvarką, sistemoje skatinti dalyvauti sertifikuotus teisininkus;
- Keisti sistemą iš mažiausios kainos į kainos/kokybės

Advokatų tinklas

- Keisti administravimo mechanizmą pritaikant advokatų savivaldoje galiojančius mechanizmus, įgyvendinti pilotinį modelį specializuotai teisei pagalbai;
- Optimizuoti bendradarbiavimą tarp kliento ir advokato tech. priemonių pagalba, tai užtikrintų ir pasirinkimo galimybę.

SULAIKYMAS

Iššūkių

1

Sulaikymo sąvoka ir garantijos

UTPĮ reguliavimas neužtikrina tinkamo sulaikymo sąvokos apibrėžimo; tačiau LVAT praktika yra išvystyta, kad sulaikymas yra arba tiesiogiai įvardinamas sulaikymu arba taikomi tokie patys saugikliai kaip sulaikymui.

Iššūkių

2

Sulaikymo reguliavimas: atitikties ES teisei

Kai kurios UTPĮ nuostatos ir/arba praktika neatitinka ES teisės reikalavimų (apibrėžimas, individualus nagrinėjimas, galimybė pasinaudoti teisininko pagalba, reguliari peržiūra, kuo trumpesnis laikotarpis ir kt.)

Iššūkių

3

Sulaikymo alternatyvos ir kiti ribojimai

Sulaikymo alternatyvios priemonės menkai išplėtos, kai kurios priemonės būtų buvusios tikslingos krizės metu.

Rekomendacijos

Sulaikymo sąvoka ir garantijos

- Sulaikymo taikymas turėtų išlikti kraštutine priemone;
- Tikslinti UTPĮ reguliavimą dėl sulaikymo apibrėžimo;
- Užtikrinti procesinių garantijų taikymą administracinio sprendimo atveju.

Sulaikymo reguliavimas

- Tikslinti UTPĮ nuostatas, kai kurių atsisakyti, derinant su ES teisės reikalavimais, ES teismų praktika (140 str. 2 d. 1 pkn., 116 str. 5 d., 114 str. 6 d.).

Sulaikymo alternatyvos

- Plėsti sulaikymo alternatyvų sąrašą, numatant pvz. finansines priemones;
- Taikyti peržiūrą ir alternatyvų atžvilgiu, išskyrus nereikšmingus ribojimus (neturėtų būti alternatyvomis, UTPĮ 112 str.).